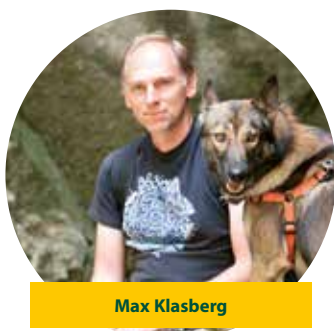


# Puntensysteem stimuleert natuurinclusief bouwen

**Steeds meer gemeenten hebben de ambitie om natuurinclusief bouwen te bevorderen. Maar wat is natuurinclusief bouwen en hoe kun je prestatie-eisen stellen aan bijvoorbeeld nieuwbouwprojecten? Max Klasberg, senior stadsecoloog en adviseur natuurwetgeving bij Arcadis, bedacht een kant-en-klaar puntensysteem. Inmiddels werken diverse gemeenten met dit systeem, waarbij er steeds sprake is van maatwerk.**

Auteur: Frank de Groot, hoofdredacteur GWW Totaal



Max Klasberg

‘Vooral in stedelijk gebied is de natuur te gast en moet ze haar plek zien te veroveren. Je kunt niet zeggen: mensen eruit en natuur erin’, zegt Max Klasberg van Arcadis, wereldwijd de leidende ontwerp- en consultancyorganisatie op het gebied van de natuurlijke en gebouwde omgeving. ‘De oplossing ligt in natuurinclusief bouwen. In de Nota Natuurinclusief Bouwen die de gemeente Den Haag heeft opgesteld, wordt het begrip natuurinclusief bouwen gedefinieerd als *bouwen zodanig dat (ook) de natuur er baat bij heeft.*

Bij natuurinclusief bouwen gaat het enerzijds om het verbeteren van de leefomstandigheden van “gebouwgebonden” soorten als huismussen, gierzwaluwen en vlermuizen. Dit zijn volgens de Wet natuurbescherming beschermde soorten, die onder druk staan doordat gebouwen tegenwoordig zo gebouwd worden dat deze soorten geen verblijfmogelijkheden meer hebben.

Anderzijds gaat het om de veel bredere opgave om meer (natuurlijk) groen in de directe woonomgeving toe te passen. Het behouden en ontwikkelen van groen is van belang voor de bescherming en ontwikkeling van diersoorten,

voor een biodiverse stad, voor een prettige leefomgeving, voor mogelijkheden voor natuurbeleving in de stad en voor welzijn en gezondheid. Maar ook klimaatverbetering speelt een belangrijke rol, zoals het tegengaan van hittestress, wateroverlast of juist droogte. Klasberg: ‘Het gaat dus om een brede scope van natuurinclusief bouwen. Simpel gezegd: je kunt wel met natuurmaatregelen stimuleren dat egels terugkomen in de stad, maar als ze vervolgens worden platgereden, heeft dat weinig zin. Dit vraagt dus ook om gebiedsgerichte maatregelen voor natuur, waarbij rekening wordt gehouden met de plek in de stad.’

## Puntensysteem

‘De centrale vraag is hoe we ervoor kunnen zorgen dat er meer groen- en natuurinclusief gebouwd wordt’, zegt Klasberg. ‘Gebruik je de spreekwoordelijke wortel, preek of stok? Welke instrumenten wil een gemeente inzetten om bouwers te verplichten of te stimuleren om natuurinclusief te bouwen? Dat kan door het ontwikkelen van een puntensysteem voor bouwprojecten, maar ook door met de gezamenlijke woningcorporaties in overleg te gaan om afspraken te maken over het opstellen van een soortenmanagementplan. Verder kan natuur- en



6 min. leestijd

groeninclusief bouwen opgenomen worden in de omgevingsvisie en het omgevingsplan, kunnen er voorbeeldprojecten worden gerealiseerd, cursussen en expertmeetings worden georganiseerd en bewonersinitiatieven worden bevorderd. Feitelijk is deze aanpak dus een combinatie van wortel, preek en stok.

De maatregelen kunnen betrekking hebben op het inbouwen van specifieke elementen voor specifieke (dier)soorten, zoals neststenen voor de huismus. Maar het kan ook gaan om gebouwgebonden ingrepen, zoals groene daken en gevels, en gebouwgebonden buitenruimte, zoals tuinen. Tot slot kan er worden gekeken naar publieke ruimtes, zoals miniparken en natuur speelplaatsen.

‘De kracht van het puntensysteem is dat de creativiteit en keuzevrijheid van architecten, ontwikkelaars en woningcorporaties niet worden belemmerd. Daarom wordt een lijst van maatregelen opgesteld waaruit de ontwerper of woningbeheerder zelf een keuze kan maken. Dit werkt als een soort menukaart, die initiatiefnemers helpt om te komen tot een keuze waar de biodiversiteit baat bij heeft. Wel zeggen we: hoe meer mogelijkheden er zijn voor natuur- en groeninclusief bouwen, hoe hoger de lat wordt gelegd. Dit vertaalt zich in een minimale puntenscore die gehaald moet worden als norm.’ Een belangrijk uitgangspunt bij het ontwikkelen van een puntensysteem is volgens Klasberg vooral dat het niet te ingewikkeld mag zijn en dat het ontwikkelaars niet afschrikt. ‘Het systeem moet bruikbaar en effectief zijn voor de grote bouwopgaven die gaan komen!’ Inmiddels wer-

ken diverse grote gemeenten met het puntensysteem: ‘Eigenlijk is er geen sprake van één puntensysteem. We hebben voor iedere gemeente een puntensysteem op maat gemaakt. Voorbeelden zijn Den Haag, de Waalsprong in Nijmegen en Leiden. De gemeenten Barneveld, Tilburg en Amersfoort volgen binnenkort.’

### Den Haag

De eerste gemeente die aan de slag ging met het puntensysteem, is Den Haag. De gemeenteraad van Den Haag heeft in 2016 besloten om natuurinclusief bouwen te bevorderen. Den Haag groeit de komende 20 jaar met naar verwachting bijna 100.000 inwoners. De ambitie is om de stad daarbij te verdichten én te vergroenen. De gemeente voert het systeem in fases in. In 2019 is begonnen met een aantal projecten in het Central Innovation District, rond de grote stations en de Binckhorst. Bij andere bouwprojecten waarbij groen- en natuurinclusief bouwen nog niet verplicht is, neemt de stad het systeem als wens in de planuitwerkingskaders op.

Voor de stimulering van natuurinclusief bouwen is een uitgebreid ‘menu’ opgesteld van maatregelen waaruit gekozen kan worden. Hier volgt een voorbeeld (geen volledige opsomming) van punten die gescoord kunnen worden in bepaalde stadszones, namelijk ‘historisch centrum en oude stadswijken’, ‘woonwijk’, ‘grootschalige bebouwing en hoogbouw’ en ‘bedrijventerrein’:

- 1 punt. Groen dak met sedum (> 5-7 cm)/30%, insectenstenen, nest- en verblijfplaatsen gierzwaluw, zwarte roodstaart, huismus, slechtvack en vleurmuizen, geen buitenverlichting bij groen, cluster van drie inheemse bomen of

inheemse struiken (50 m2), doorstroming van open water, muurplanten in oude (kade)muur.

- 2 punten. Groen dak met sedum, grassen en kruiden (7-15 cm)/30%, gevelgroen, natuurlijke haag (>25 m), natuurlijke verharding 25% areaal, boomgaard met meer dan tien fruitbomen, grasland met inheems bloemenmengsel > 500 m2, rij van meer dan tien inheemse bomen (zo mogelijk gemixt), natuurvriendelijke of drijvende oever van meer dan 10 m, ecologische wadi (alleen bij woonwijk en bedrijventerrein).
- 3 punten. Groen dak met (sedum,) grassen, kruiden en dwergheesters (15-30 cm)/30%, natuurlijke poel, minipark.
- 4 punten. Groen dak met (grassen,) kruiden, dwergheesters en struiken (30-50 cm)/30% of groen dak met kruiden, dwergheesters, struiken en bomen (> 50 cm)/30%. Alleen bij hoogbouw



Inbrengen van een aangepaste (op maat gemaakte) vogelvide onder de eerste rij dakpannen als nestlocatie voor huismussen

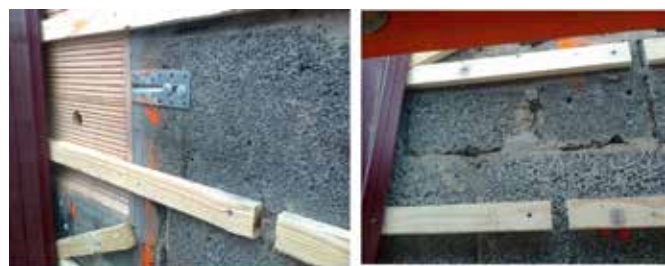
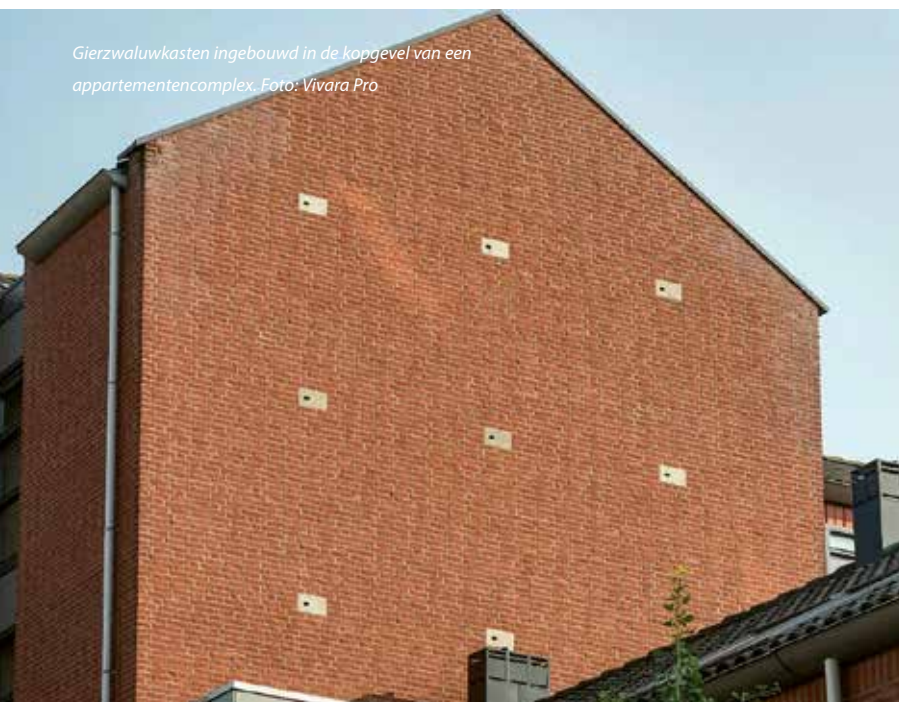


Aanleg groen dak. Foto: gemeente Arnhem



Grasland met wilde margriet. Foto: natuurlandpunt.be

Gierzwaluwkasten ingebouwd in de kopgevel van een appartementencomplex. Foto: Vivara Pro



Vleermuisverblijf en -kast achter houten betimmering, Pancerstraat Maastricht, Servatius. Foto: Arcadis

(>50 m): minimaal 100% van de footprint van de stedelijke laag komt terug als horizontale buitenruimtes zoals daktuinen. Daarvan moet minimaal 40% ingericht worden met groen dat een bijdrage levert aan biodiversiteit.

### Waa sprong

Ook voor de Waa sprong, de Vinex-locatie in Nijmegen ten noorden van de Waal, is door Arcadis een puntensysteem ontwikkeld. Hier ligt het zwaartepunt op de ambitie om voor gebouwgebonden diersoorten nestvoorzieningen aan te brengen in de nieuwe bebouwing binnen de Waa sprong. Hierbij wordt het puntensysteem mede gebruikt om te voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Het gaat daarbij specifiek om het realiseren van alternatieve verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis, gierzwaluw en huismus. De gemeente biedt wel de mogelijkheid om de verplichte nestvoorzieningen in sommige gevallen 'in te wisselen' (0 tot maximaal 50%) voor groene omgevingsmaatregelen. Denk aan groene gevels en daken, vergroening van tuinen en vergroening van openbare ruimtes, zoals parken, speeltuinen en groenstroken. Dat is vooral van belang in een meer stedelijke omgeving.

Als leidraad geldt het volgende uitgangspunt per diersoort:

- Bij het inwisselen van 25% van de nestvoorzieningen dienen ten minste 6 punten per project te worden gerealiseerd, waarbij het gaat om

aparte maatregelen.

- Voor het inwisselen van 50% van de nestvoorzieningen dienen minimaal 9 punten per project te worden gerealiseerd, waarbij het eveneens gaat om aparte maatregelen.

Er is een uitgebreide lijst opgesteld met maatregelen die punten opleveren. Dat kan zijn op het gebied van ecologisch advies (1 tot 3 punten), gevel- en dakvergroening (1 tot 4 punten), vergroening van tuinen (1 tot 6 punten) en omgevingsmaatregelen, zoals bomen, struiken, poelen, natuurlijke verharding en het vergroten van de biodiversiteit (1 tot 3 punten).

### Omgevingswet biedt kansen

De Omgevingswet die naar verwachting op 1 januari 2022 van kracht wordt, biedt volgens Klasberg goede mogelijkheden voor gemeenten om beter te sturen op natuurinclusief bouwen: 'Zo kan een gemeente het puntensysteem bij gebreken geschiktheid opnemen in de omgevingsvisie. De omgevingsvisie wordt daarbij ingezet als instrument om op gemeentelijk niveau prioriteiten te benoemen op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Dit vormt de basis voor de op te stellen omgevingsplannen, die naar verwachting vanaf 1 januari 2022 de bestemmingsplannen gaan vervangen onder de nieuwe Omgevingswet. Hiermee ontstaat een juridische basis voor klimaatadaptatie en natuurinclusiviteit bij ruimtelijke ontwikkelingen.' Met de groene maatregelen uit het puntensy-

steem kunnen volgens Klasberg tegelijkertijd meerdere belangen worden gediend: 'Hier is al snel sprake van een win-winsituatie. Ook kan het puntensysteem gebruikt worden om de bestaande natuur in de stad te waarderen. Hiermee kan invulling worden gegeven aan de verplichting om omgevingswaarden in beeld te brengen. Het zou goed zijn als een dergelijk instrument ook landelijk wordt aangeboden aan gemeenten. Niet alle gemeenten hebben een eigen ecoloog die dit zal aanpakken.'

Aanbestedingen van projecten zijn een ander instrument. 'Gemeenten, provincies en rijksoverheid stappen bij aanbestedingen steeds vaker over op BPKV – voorheen EMVI –, wat staat voor de beste prijs-kwaliteitverhouding in plaats van louter de laagste prijs. Zo kunnen overheden bijvoorbeeld voorschrijven dat een minimaal aantal punten moet worden behaald voor natuurinclusief bouwen. Maar uiteindelijk is het de hoop dat projectontwikkelaars en verhuurders uit zichzelf al natuurinclusief gaan bouwen, omdat groene woningen in groene wijken in waarde stijgen of beter verhuurbaar zijn.'



**BE SOCIAL**  
Scan, lees & deel!